

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ХУДОЖНІХ ПРОМИСЛІВ

В умовах оновлення суспільства вітчизняна освіта вступає на шлях реформ. Перед освітою постають нові державницькі завдання: утвердження національної ідеї, сприяння національній самоідентифікації, розвитку культури українського народу, забезпечення оволодіння цінностями світової культури, примноження загальнолюдських надбань.

Вагоме місце у підготовці сучасного майстра виробничого навчання посідає формування його естетичної культури, що сприятиме вдосконаленню естетичного виховання учнівської молоді засобами трудової діяльності, національних традицій, народної декоративно-прикладної творчості. Готовність до творчої діяльності у різних видах професійного й самодіяльного мистецтва, здатність керуватися естетичними принципами у житті й у побуті – в основі мети естетичного розвитку особистості сучасної молоді людини.

Одним із можливих шляхів формування естетичної культури є використання надбань народних художніх промислів. Аналіз українських народних промислів показав, що розвиток їх в Україні має глибокі історичні витoki та національні і регіональні традиції. Тісне переплетіння творчих проблем і винятково виробничих питань, нерозривний зв'язок сучасних пошуків із художнім досвідом попередніх поколінь характеризують промисли як вид діяльності особливого типу.

Проблемам відродження народних художніх ремесел присвячено праці Є. Антоновича, Л. Баженова, П. Білецького, О. Данченка, Р. Захарчук-Чугай, Т. Кари-Васильєвої, Л. Оршанського, О. Соломченка, М. Станкевича, Є. Сявакко, В. Сидоренка, Д. Тхоржевського, Г. Цибульової та ін. З цього напрямку захищені дисертаційні роботи Ю. Коломійця, В. Мусієнка, Л. Оршанського, С. Павх, В. Радкевич, Т. Сиротенко, Л. Савки, А. Терещука, С. Чебоненка та ін.

Однак, до останнього часу не проводились системні дослідження теорії і практики формування естетичної культури майбутніх майстрів виробничого

навчання засобами українських народних промислів, у яких би визначались підходи до побудови змісту цієї підготовки, розробки організаційно-педагогічних умов, визначення ефективних форм і методів навчання.

Аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури доводить, що найчастіше культуру визначають як сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності. У вузькому розумінні культура – це сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості (особливо мистецької), а також установи й організації, що забезпечують їх функціонування (школи, вищі навчальні заклади, клуби, музеї, театри, творчі спілки, товариства тощо). Водночас під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння певною галуззю знань або діяльності.

Важлива складова загальної культури особистості – естетична культура, в якій виділяються дві сфери: естетична свідомість та естетична практика, які тісно взаємозалежні, хоча і не тотожні. Естетична свідомість є проявом внутрішньої, духовної активності суб'єкта (суспільства), яка породжується зовнішньою, матеріально-практичною його активністю. Естетична практика є матеріалізованою формою духовно-естетичної активності людей, тобто їх предметної діяльності, направленої зсередини естетичною свідомістю суспільства.

Дуже чітко взаємозв'язок естетичної практики і естетичної свідомості виявляється в третій сфері естетичної культури суспільства – у сфері естетичного виховання. Мета естетичного виховання – формування гармонійної особистості з високим національним культурним потенціалом, розвиненим почуттям прекрасного, усталеними естетичними смаками; готовності до творчої діяльності в різних видах професійного і самодіяльного мистецтва, здатності керуватися естетичними принципами в житті та побуті.

Важливим засобом формування естетичної культури особистості стає народне мистецтво, декоративно-прикладна творчість, народні художні промисли, опанування якими сприяє більш глибокому вивченню історії та традицій свого

краю. Вивчення виробів майстрів народних художніх промислів є необхідною основою естетичного виховання, що забезпечує оволодіння особистістю художньо-естетичними знаннями, розширює естетичний досвід і формує естетичну культуру, розвиває позитивне емоційне сприйняття, чуттєво-естетичну насолоду, образне мислення, творчу уяву.

Якість підготовки спеціаліста будь-якого профілю великою мірою залежить від ступеня обґрунтованості трьох основних компонентів навчального процесу: мети, змісту та методів. Аналізуючи основні сторони процесу формування естетичної культури майстрів виробничого навчання, ми можемо визначити, що дане особистісне утворення забезпечується в єдності естетичного навчання й виховання, які здійснюються у змісті, різноманітних формах і методах навчально-виховного процесу, соціально-гуманітарній, психолого-педагогічній і фаховій підготовці естетичного спрямування. Ця підготовка охоплює: потребу в естетичному та художньому вихованні, самовихованні та самоосвіті; широкий естетичний і художній кругозір; естетичний смак, високе вміння сприймати, пізнавати та аналізувати естетичний об'єкт; культуру мовлення майстра виробничого навчання, його емоційність, точність, образність, виразність; естетику зовнішнього вигляду та поведінки; високий рівень розвитку художньо-творчих здібностей, які проявляються в життєдіяльності; знання психолого-педагогічних основ і методики естетичного виховання, сучасних методів роботи.

Процес формування естетичної культури майбутніх майстрів виробничого навчання засобами українських народних промислів включає естетичну освіту та естетичне виховання при вивченні дисциплін, які становлять основу їх майбутньої педагогічної діяльності. До компонентів естетичної культури майбутніх майстрів виробничого навчання відносимо: знанневий, почуттєвий та діяльнісний.

Знанневий компонент включає в себе: знання основних видів українських народних промислів, основ естетичного виховання учнів, змісту, форм і методів вивчення українських народних промислів, знання основних принципів, критеріїв оцінювання творів декоративно-прикладного мистецтва.

Почуттєвий компонент передбачає: усвідомлення потреби у підвищенні рівня

естетичної культури, стійкий пізнавальний і професійний інтерес до вивчення українських народних промислів, національної культури, сформованість емоційно-естетичних переживань, бажання займатися різними видами творчості у гуртках, студіях тощо.

Діяльнісний компонент має на меті формування вмінь здійснювати естетичне виховання учнів, організовувати процес виготовлення виробу декоративно-прикладної творчості, давати естетичного оцінку виробу.

Успішне розв'язання проблеми формування естетичної культури майбутніх майстрів виробничого навчання, їх підготовки до розвитку художньо-творчих здібностей учнів засобами українських народних ремесел вимагає виявлення естетико-розвиваючих можливостей дисциплін за фахом. Найбільш ефективним у справі формування естетичної культури майбутніх майстрів виробничого навчання є науково обґрунтований підбір виконання лабораторних і практичних занять. Цілісний процес формування естетичної культури майбутніх майстрів виробничого навчання здійснюється шляхом органічного поєднання аудиторної роботи та позааудиторної (студії народних промислів, клуби за видами декоративно-прикладної творчості, участь у створенні музеїв декоративно-прикладної творчості, проведенні різного рівня виставок, презентацій, майстер-класів, екскурсій до майстрів народної творчості тощо), теоретичної і практичної підготовки, оскільки у процесі вивчення соціально-гуманітарних, психолого-педагогічних і фахових дисциплін студентами засвоюються естетичні знання. А під час виконання практичних робіт, практикуму в майстернях, педагогічної та технологічної практики формується естетичний досвід, уміння й навички перетворення предметів матеріального світу за законами краси і навчання цьому учнів.

Ефективність формування естетичної майбутніх майстрів виробничого навчання засобами українських народних промислів, їх готовність до естетичного виховання учнів може бути забезпечена за таких умов: наступністю та систематичністю вивчення українських народних промислів, комплексною поетапною організацією процесу навчання, взаємозв'язком теорії та практики, змістом як теоретичної, так і практичної підготовки, формами і методами навчання.